

Tutkijoiden käsityksiä
sukupuolen-
tutkimuksesta

Maria do Mar Pereira: Power, Knowledge and Feminist Scholarship. An Ethnography of Academia. London and New York: Routledge, 2017. 228 s. ISBN 978-1-138-91149-9

Akateemisen maailman valtakamppailut *oikeasta* tiedosta

ovat aina ajankohtaisia. Maria do Mar Pereira tutkii kirjassaan sukupuolentutkimuksen (naistutkimuksen, feministisen tutkimuksen – jatkossa sukupuolentutkimus) uskottavuutta ja tiedon rajoja erityisesti Portugalissa, mutta hän on hankkinut aineistoa osallistuvalla havainnoinnilla myös Englannissa, Yhdysvalloissa, Ruotsissa ja kansainvälissä konferensseissa. Pereira kysyy, miten sukupuolentutkimuksesta puhutaan arkipäivän kohtaamisissa akatemiassa. Miten sukupuolentutkimuksen episteeminen asema tunnustetaan? Millaisena tietona feminististä tutkimusta pidetään? Tutkimuksessa kyse on nimenomaan käsityksistä sukupuolentutkimuksesta, ei sen varsinaisista sisällöistä. Teoksessa lähestytään sukupuolentutkimuksen asemaa sekä alan ulkopuolisten (ns. valtavirtatutkijat) että alan tutkijoiden näkökulmasta. Tutkimuksen teoriapohja rakentuu ennen muuta tieteen ja teknologiantutkimuksen varaan (srs).

Samaan tapaan kuin julki-suudessa näkee ihmisten karsastavan ja välttelevän feminismiä ("en ole feministi, mutta..."), valtavirtatutkijat esittävät "mutta-varauksia" sukupuolentutkimusta kohtaan. Pereiran mukaan nykyakatemiassa sukupuolen tutkimista pidetään sinänsä tärkeänä,

mutta sukupuolentutkimusta epäilevien näkökulmasta sitä pitäisi tutkia muiden kuin feministisen analyysin välineiden avulla (s. 105–109). Sukupuolentutkimuskin voi valtavirtatutkijoiden mukaan tuottaa oikeaa tietoa, kunhan tutkimusta tehdään *oikein* (s. 98–105). Sukupuolentutkijoiden välillä on eroja käsityksissä oikeanlaisen tiedon tuottamisesta, mutta myös yhteisyyden rakentaminen on huomattavaa. Feministitutkijat ovat toisin sanoen itse rakentaneet tutkimusalansa erityisyyttä ja tietynlaista ulkopuolisuutta akatemiassa ("*outsider within*").

Mitä kukakin milloin pitää epätieteellisenä huttuna, on liikkuva käsitys. Uudehko tutkimusalat ovat aina muita tiukemmassa tarkastelussa, mistä hyvänä esimerkkinä voi antaa Pia Vuolannon väitöskirjatutkimuksen *Boundary-Work and the Vulnerability of Academic Status. The Case of Finnish Nursing Science* (2013). Myös Pereira käyttää rajatyön käsitettä kuvatessaan oppiaineen ja tutkimusalan määrittelyä. Rajat ovat liikkuvia ja häilyviä, ja niiden piirtäminen on kontekstisidonnaista sekä aika-paikkaan sijoittuvaa. Käsitteet eivät myöskään sellaisenaan liiku maantieteellisten rajojen yli tai käänny suoraan kielestä toiseen, mistä Pereira

kirjoittaa viitaten eurooppalaiseen feministiseen tutkimusyhteistyöhön (*Athena*). Myöskään mahdollisuudet julkaista ja siten osallistua kansainväliseen debattiin eivät ole samat eri maissa, kuten esimerkiksi Susan Meriläinen ja kumppanit ovat osoittaneet (2008, *Organization* 15:4, 584–597).

Rajoja analysoidessaan Pereira soveltaa ajatusta kartasta ja paikantaa feministien omia kartoituksia, joita voisi kutsua myös tulkintakehyksiksi. Hän keskustelee Thomas Gierynin tekstien kanssa, ehkä turhankin paljon, mutta toisaalta hän tuottaa osuvan argumentin: feministitutkijoiden "rajatyö on intensiivistä ja väistämätöntä", koska sillä "reaktiivisesti tai ennakoiden taistellaan sukupuolentutkimuksen täyttää tai osittaista ulossulkemista" vastaan (s. 121). Voidaan päätellä, että rajatyö tarkoittaa oman alan puolustamista samalla, kun omaa moraalista toimijuutta sekä käsityksiä tieteestä pidetään yllä ja uusinnetaan. Puolustajat ovat sitä mieltä, että sukupuolentutkimus on lähellä *oikeaa* tiedettä tai että *oikean* tieteen pitäisi olla samanlaista kuin sukupuolentutkimus. Näitä kantoja sivuavat näkemykset, joissa valtavirtatutkimus on samanlaista kuin sukupuolentutkimus tai päinvastoin. (S. 121–127.)

Nykyisessä akateemisessa kapitalismissa myös niin sanotut perinteiset alat joutuvat puolustamaan asemaansa, ja niillä kamppaillaan lähes samalla tavalla uskottavuuden kanssa – joskin tämä uskottavuus mitataan opinkappaleiden ja sisältöjen sijasta suoritteina ja menestyksellisinä rahanhakuina. Koska sukupuolentutkimus on pärjännyt hyvin rahoitetuissa hankkeissa, on siihen alettu erityisesti 2000-luvulta lähtien suhtautua instituutiona suvaitsevasti. Sukupuolentutkimus on 1990-luvulla saattanut myös saada *modernin* leiman, jolloin sitä on käytetty korostamaan yliopiston nykyaikaisuutta. Siinä missä portugalilaisessa tiedeyhteisössä ulkomainen (*foreign*) tai ulkoa tuotu tiede (*gender studies*) on ollut arvostettua, suomalaisessa on vannottu ja vannotaan kansainvälisyyden nimeen. Sukupuolentutkimuksen modernius tai kansainvälisyys eivät kuitenkaan Pereiran mukaan ole välttämättä merkinneet sen tuottaman tiedon hyväksymistä, vaan siihen suhtaudutaan edelleen epäillen. Sukupuolentutkimuksessa näyttäisi siis olevan jotakin ”episteemiselle ilmastolle” sopimatonta.

Monitieteisyyden lisääntyminen ja monipaikkaisuus tutkimuksessa herättävät kysymyksiä siitä, onko vanhojen

oppiainerajojen säilyttäminen ylipäättään järkevää. Sukupuolentutkimuksen puolustamisen yhtäältä ymmärtää hyvin siitä näkökulmasta, että alalla ajatellaan seuraavasti: ”Vastahan olemme aloittaneet työmme, antakaa nyt meille aikaa kehittyä”. Toisaalta oppiainealarajat ylittävän yhteistyön merkitys on kasvanut niukkenevien resursien myötä.

Teoksessa keskustellaan akateemisen toimijuuden kompleksisuudesta, erityisesti prekaarissa asemassa olevien toimijoiden uupumisesta ja riittämättömyyden tunteista. Samat kokemukset kuvaavat mielestäni laajemmin asian tuntijoiden nykyistä työelämää jatkuvan epävarmuuden ilmapiiressä. Yksi Pereiran haastelluista pohtiikin osuvasti sitä, mikä akateemisessa maailmassa ahdistaa:

Me emme puhu, me emme tee yhdessä asioita! (...) Ja tämä johtuu hajaantumisesta ja individualisoitumisesta, tämä uupumus, nämä byrokraattiset tarpeet (...) ja tuottavuuden vaatimukset. Näiden vuoksi meillä ei ole aikaa tavata, ja tämä epäkohta merkitsee sitä, että emme keskustele tuottamastamme tiedosta, ja tämän keskustelun puute huonontaa työtämme. Voi vaikuttaa siltä, että asiat jotenkin kulkevat mukana, mutta totuus on se,

että tapaamisten ja keskustelun puute heikentää kaikkea mitä teemme. (S. 190.)

Saara Jäntti on tiedeblogissaan (<https://www.jyu.fi/blogit/tiedeblogi/jantti>) kuvannut tätä samaa asiaintilaa oivaltavasti ”toiminnan suorittamiseksi”. Teemme tekoja. Byrokratian ja tuottamisen vaateet eivät kuitenkaan erityisesti vaivaa juuri sukupuolentutkimusta tai käsitteitä siitä.

Itse olisin ollut kiinnostunut lukemaan myös hieman enemmän feministisen tutkimuskentän sisäisistä uskottavuuskamppailuista. Teoksen luetuani sain vahvistuksen siitä, että sukupuolentutkimukseen suhtaudutaan epäillen, koska sitä ei tunneta tarpeeksi tai koska arvioijilla on luja usko niin sanottuun tieteen objektiivisuuteen tai ainakin toive siitä. Ehkä jotkut myös ajattelevat, että on strategisesti viisasta asemoitua sukupuolentutkimusta vastaan. Pereiran tutkimus tuo hyvin esiin myös sen, että on vaikeaa tutkia kenttää, jolla itse on toimijana. Omaa kenttäänsä ja kanssatoimijoita haluaa arvostaa, eikä oman alansa epäilemiselle tai alentamiselle halua antaa tilaa. Episteemistä hierarkioista, vallasta ja alitamisesta on silti syytä jatkaa debattia.

Kirsti Lempiäinen